

Göz önündəki şam ömrü...

Sona Çerkəz - Məmmədova Sona Məmməd qızı, ziyalı ailəsində doğulub. Atası Dərələyöz mahalının tanınmış ziyalı Məmməd Məmmədov - hüquqşünas, anası Səriyyə xanım isə Vedibasar mahalından Həsən Süleymanovun qızıdır - uzun illər təhsil sistemində çalışıb.

Sona xanım Saatlı rayonunda orta təhsilini başa vurduqdan sonra M.F.A-xundov adına rus dili və ədəbiyyatı institutuna qəbul olub, oranı bitirdiyi ildən bu günədək BDU-da rus dili kafedrasının müəllimidir. 14 kitab, çox sayda elmi-publisistik məqalə və esselər müəllifi olan Sona Çerkəz qeyri-adi səmimiyyətiylə oxucularının, həmkarlarının və tələbələrini sevimsizdir. 100-lərlə oxucu rəyi, tanınmış şair və yazıçı məktubu alan Sona xanım çox təvəzükar insandır. Deyir, mən müəlliməm və yaşadığımı qələmə alıram.

"Mən nə yazıçıyam, nə də ki, şair, Dərdimi kağıza yazıb kırıyam. Taleyindən incik, bəxtindən küskün, Qələmlə dost olan adı biriyəm..."

Ömür-gün yoldaşı - BDU-nun folklorşünas alimi Çerkəz Quliyevi gənc yaşlarında itirən Sona xanım kimliyində onun adını, adının yanına yazdıraraq, beləliklə az da olsa təsəlli tapmaq istəyib:

"Adını adımla qoşa yazdırıb Ölümün gözünü oymaq istədim. El məni qınadı unut deyərək, Mən isə adından doymaq istədim".

Taleynin acılarını da, sevincini də məşələ çevirib sönməyə izin verməyən, dəyanətiylə ölümə meydan oxuyan bu adi, sadə və mehriban xanımla ömür-gün yoldaşının və özünün doğum günləri ərəfəsində görüşüb söhbət etmək istədik...

- Sona xanım, may ayının 10-u Sizin, aprelin 22-si rəhmətlik Çerkəz müəllimin doğum tarixidir. Bilirik ki, baharı çox sevirsiniz. Bu bahar sizi əsasən kimlər təbrik edəcək?

-Sağ olun, bu tarixləri unutmadığınız üçün minnətdaram. Bəli, baharı sevirəm, çünki baharda gəncliyimin çiçəyi olan yasəmənler açıq. O çiçəyə baxmaqdan və qoxulamaqdan doymuram.

"Quruyaydı bu əllərim o gün, Məzarına yasəmənler düzürdü. Bir vaxt mənə pay verdiyin çiçəklər Boynun burub göz yaşım da üzürdü".

Bahar fəslə mənə Çerkəzlə birləşirdiyi kimi, ayırdı da, o üzəndən ad günlərimi xüsusi qeyd etməyi sevmirəm. Və bir də onu deyim ki, mən nədənsə son zamanlar bahar gələndə daha çox kövrək və küsəyən oluram. Yəqin ki, bu yaşla da əlaqədardır. 60-dan sonra insan həyata tamam başqa gözlə baxmağa başlayır və hər sözü ürəyinə yaxın buraxır, çox götür-qoy edir, keçmişə qayıdır, itirdiklərini xatırlayır, ətrafında olan bəzilərinin günahından keçir, bəzilərinə də həyatından tamamilə silir... Əslində belə olmalıdır. Səni olduğun kimi qəbul etməyən, saymayan, qeyri-səmimi insanın sənənin yanında nə işi ola bilər?

Təbrik edənlərim isə çox olur, adətən ilk olaraq qardaşım Fəzli təbrik edir - O bütün varlığı ilə mənim fəxr və qürurumdur. Ondan sonra isə canım anam, bacılarım, gəlinim, oğlanlarım, nəvələrim və əlbəttə ki, etibarlı dostlarım - qızım qədər çiynlərimdə haqqı olan Aynurum, Əntiqəm Türkiyədən Tamillam və bəzi qədərbilən qohumlar...

-Ömrünün gənc yaşlarından saçlarına qəfil qar ələnən Sona xanım, Sona Çerkəz nə ilə fəxr edib və edir?

-Ən böyük qürur yerim, hər zaman, uşaqlığımdan bu günümədək atam olub. O üç ali məktəb bitirib, çox savadlı, bacarıqlı və dostcanlı kişi olub, anam isə mənim döyünən ürəyimdir, O atamı uca-

lara qaldırmağı və qorumağı bacarıb... Qardaşlarımla hər vaxt fəxr eləmişəm. Çoxlarının tanıdığı Füzuli Məmmədov kimi oğullar tək anası-bacısı üçün deyil, el-obası üçün də bir qürur yeri idi. O çox mərd, dostcanlı, necə deyirlər "qabağın-dan yeməyən oğul idi". Çörək-verən, əltutan, ağlayanı kiridən, məzluma və yetimə sahib çıxmağı bacarırdı. Böyük və ölməz liderimiz Heydər Əliyev də onun əməyini çox yüksək qiymətləndirmişdi. Təəssüf ki, nankor və naxələflərdən qoruya bilmədik onu. Ömür-gün yoldaşım Çerkəz Quliyev isə mənim üçün qədər-qiyət simvolu idi. Mənim bu gün də eşidilən səsimdir O...

"O gedəli mən ürəkdən gülmürəm, Həyat nədir, ömür nədir, bilmirəm. Yaşasam da bu dünyada yalandan, Saçlarıma yağan qarı silmirəm..."

İki oğlum var mənim, onların ürəklərini, dünyaya baxışlarını və mənə olan istəklərini bildiyim üçün onlarla da fəxr edir və təsəllilənirəm. Nəvələrimlə də sonsuz qürur duyuram, onlar çox gözəl və ağıllıdırlar.

-Kitablarınızda tez-tez nisgil və acıdan söz salırsınız...

-Qardaşım Füzulinin acı taleyi və Çerkəzin nəvə görməməsi ki, bu onun ən böyük arzusu idi. Bu acılar mənə dünyanın əsl üzünü tanıtdı və bəlkə də dünyanın yox, insanların əsl üzünü tanıdım. Biganəlik və nankorluq sözlərinin çıpaq şəklini gördüm, dünənə qədər məddahlıq eləyib əmək öpənlerin daş sifətindən diksindim. Yaxşılıqdan və yaxşıdan söhbət açmaqdan, bir dünya haqq-sayı dilə gətirməkdən sanki qorxdu bəzi naxələflər və bunlar məni ağrıtdı. İnsanlıqdan payı olan kəs heç vaxt yaxşılığı unuda bilməz və dilə gətirməkdən çəkinməz. Yeri gəlmişkən mən bir fikrimi mütləq burada söyləmək istəyirəm. Hamımızın sevimlisi, qardaş qədər xətrini istədiyim şairimiz Nəriman Həsənzadənin, ona atalıq eləyən və qayğı göstərən böyük ürəkli yazıçımız Mir Cəlal Paşayevdən hər yerdə və hər vaxt məhəbbətlə söz salması, xatırlaması və xatırlatması mənim düşüncəmə görə çərəyi dizinin üstündə olanlara nümunə və bir məktəbdir. Əminəm ki, Nəriman müəllim bununla çoxlarına qədərbilmənin düsturunu öyrətdi və öyrədir. Yaxşılığı itirənin gözlərinə qan damır gec-tez. Ümumiyyətlə minnətdarlıq hissi nə yazıq ki, hər kəsdə olmur və bu da mənim aləmində nankorluqdur. Umman haqq-sayı gözünün önünə getirib, qəlbini tərəzi edib çəkməyəndən mən sözün böyük mənasında qorxaram. Toyuq, toyuqdur, su içib minnətdarlıqla göylərə baxır... Bəzi daşqəblilər yaxşılıq etməyi bacarmadıqları üçün, onlara edilən hörməti də birçə anda unuda bilib üstündən su içirlər, anlamaq istəmir ki, yaxşılığa qarşı minnətdarlıq adamın özünə hörmət və başucalığı getirir.

-Şeirlərinizdən məlum olur ki, çox etibarlı insanların əhatəsindəsiniz...

-Bəli, mənə çox etibarlı insanlar əhatə edir, bu da məni sevindirir. Məni olduğum kimi qəbul edən, taleyimdən yorulmayan, münasibətini dəyişməyən mənim doğmamdır. Onların hamısının adını çəkmək istəmə, amma səhifə yetməz. Lakin illərdir ki, soy-kökündən və kübarlığından doya bilmədiyim, böyük mənada münasibətdən təsəlliləndiyim gözəl bir xanımdan bir neçə kəlmə deməşəm olmaz. Əslində, O sevməz belə şeyləri, amma mən də ürəyimdə nə qədər saxlayım? Yaman günümde ürəyimə su sə-

pən, xeyir-şərimdə ürəklə yanımda olan, mənəviyyətli və xeyirxah insandan nə üçün danışımaq? Nə üçün pislərə görə eləməyim xəmrəsi əzəldən pak yağruları? Haqq-sayı tikə kimi udmaq və üstünə pərdə çəkmək nanəcilik deyilmi? Yaxşılığın əvəzi yoxdur - qədri var. Onu uca mərtəbəyə qaldıra bilmək isə insan övladına məxsus olan ən vacib xüsusiyyətdir. Tanrıma və valideynimə borcumuzu dilə gətirdiyimiz kimi, bizdə haqqı olanın, dərd-sərimizi anlayanın, yaxşı və pis günümüzə qapımızı açanın qiymətini də mütləq bilməliyik. Mən bir az öncə, yaxşılıqları Nəriman müəllimin dilindən bir an düşməyən, Mir Cəlal Paşayevin adını təsadüfən çəkmədim. Haqqında

söz açmaq istədiyim nümunə insan da elə bu böyük ocağın övladlarından biri - Ədibə xanım Paşayevadır. Mən bu gün onun rəhbərlik elədiyi kafedranın müəlliməsiyəm. Bilirsiniz, dünya belə insanların üzünə gözəldir, mənalı və maraqlıdır. Məni sözlən böyük mənasında bu dünyayla barışdıran bu qeyri-adi geniş qəlblə insana ürəklə təşəkkür etmək istəyirəm. O məni küskün gedib gəldiyim universitetə yenidən bağlayan, qəlbimə məlhəm olan cümlələrlə rahatlıq gətirən ilahi qüvvədir. Ədibə xanım haqqında deyəcəyim ifadələrin çoxunu inanın ki, sözlə çatdırmaqda çətinlik çəkirəm, söz bəzi düşüncələrin fonunda aciz qalır. Ədibə xanım sanballı ailə xanımı, qayğıkeş ana, əvəzsiz nənədir. Yanan bacıdır, yaşadandan övladdır. Onun duruşu və insanlara anlayışlı münasibəti çoxlarına dərindir desəm, yanılmaram. Hər kəsi öz dilində dindirən, ləyaqətli hərəkətləri və anamlı baxışlarıyla xoşagəlməyən işlərə yox deməyi bacaran bu gözəl insandan ətrafa ancaq sevgi toxumları səpələnir. Saydığım bu yüksək insani xüsusiyyətlər, böyük bir elm ocağında, çox böyük bir kafedraya rəhbərlik eləyən Ədibə xanımın geniş və gərgin əməyinin kiçik tərkib hissəsidir. O kafedramızın bütün əməkdaşlarının ayrı-ayrılıqda hər birinin bərəsində düşünə bilir və qayğısına qalır. S.Vurğun demişkən: "O arxasızca dayağın duran, uğuruna sevinən böyük insandır". Taleyimə bu mənada çox minnətdaram ki, illərdir yaxından tanıdığım, sevdiyim insanlığına və ailəcanlılığına vurulduğum Ədibə xanım Paşayevanın rəhbərliyi altında çalışıram. Tanrı onu sevnələrinə və eləcə də kafedramıza çox görməsin.

-Sona xanım, çox səmimi və anamlı şeirləriniz var. Bir az da yaradıcılığınız haqda.

-Yaradıcılıq sözü mənə görə çox böyük səslənir. Çünki mən ürəyim dolanda yazıram. amma, hər gün şeirlər yazsam

da, yeni kitab haqda hələ düşünmürəm. Əgər ömür möhlət versə, sonralar bir albom-kitab nəşr elətdirməyi düşünürəm. Şeirlər də, dost yazıları da oraya üz tutacaq əlbəttə ki. Bu gün ən son şeirlərimdən bir neçəsini Sizə təqdim edir və son-da fürsətdən istifadə edib şəxsən Sizə və Sizin qəzetə mənə göstərdiyiniz diqqət üçün minlərcə kərə təşəkkür edirəm. Nə yaxşı ki, yaxşılar var...

Mənə səbirsizsən deyənə

Tükənmək bilməyir sözüm, Telefonda qalır gözüm. Ay məni səbirsiz sayan, Göndər mənə bir az dözüm.

Öyrət rahat yaşamağı, Ömrümün qovhaqovunda. Mən baharı yaşamadım, Həyatım keçdi çovğunda.

Yapış qolumdan nə olar, İnsan insana həyandır. Axı mənim çəkdiyəm Az ya çox, sənə əyandır.

Hövsələsiz demə mənə, Düşüncəm beynimə yüküdür. Dözürəm döz dedikcə mən, Deyirəm Allah böyükdür, Deyirəm Allah böyükdür.

Qismət qədər

Başım üstün aldı duman, Sərt davrandı biznən zaman. Gözümü açıb yummamış, Kədər-qəm vermədi aman.

Heç bilmədim ömür nədir, Fələk mənə zülm elədi. Ömrümün ən xoş çağında Saçlarıma qar ələdi.

Dözdüm bunlara bir təhər, Dedim budur qismət, qədər. Səbrim dilə gələndə də, Qələmlə açıldı səhər.

Anlayan anlayıb məni, Tutdu qınağa bəxtimi. Ürəyi daş olanlarsa Görmədi müsibətimi.

Sındı Çingiz, sındı Əli, Üzöldü dünyadan əlim. Artıq son limana doğru Tutub üzün ömür gənim...

P.S. Sona xanımla bu söhbətimi onun şeirləri ilə bitirdim. Amma sonra içimdə bir rahatlıq tapa bilmədim. Mənə elə gəldi ki, nə isə qalıb, nəyisə unutmuşam. Və elə həmin o istəyin diqqəti altında otaqda bir xeyli var-gəl etdim. Birdən elə bil kimsə mənə pıçıldadı. Axı bu yazıda bir məqamı unutmuşam. O məqam isə Sona xanımın şam ömrünə nəfəs verən, ona içindəki hissələrlə, duyğularla yaşamağa təpər olan 20 yaşlı Çerkəz, 17 yaşlı Sonadır. Bu evin Sonası da, Çerkəzi də bu şam ömrünü daha da alovlandırır, daha da işıqlı edir. Mən inanıram ki, babaların, nənələrin təkcə adını yox, həm də arzularını, diləklərini özlərində yaşadan nəvələr hələ bu şam ömrə çox sığınacaq. Axı bu şam həm də onlar üçün yanır!..

Ə.Mədətoğlu